

Minijature o savremenom feminističkom filmu

Pavle Levi

1.

Pravda dolazi predvodjena ženama iz šume

Finalna kadar-sekvencu u filmu *Domovine* (2020) Jelene Maksimović traje deset minuta. Reč je o samostalnoj, zaokruženoj celini koja filmu izrazito otvorene forme daje stilski i idejno do tančina izbrušenu završnicu. *Domovine* je film o politici-kao-lutanju, preciznije, o spontanoj političkoj samo-subjektivaciji kroz potragu za, u prošlosti izgubljenom, ali u budućnosti ponovo lociranom, poreklu. Na kraju ovog svojevrsnog *road movie*-ja iniciranog pitanjem, "Šta je i ima li domovine?," Maksimović, umesto zaključka, nudi filmsko-pedagošku tezu o emancipaciji.

Ova složena pejzažna sekvenca - u kojoj kamera, okrećući se 360 stepeni oko svoje ose, opisuje putanju koja signalizira dinamičan prostorno-vremenski odnos ("razvojnu relaciju") između protagonistkinje Lenke (Jelena Angelovski) i prirode koja je okružuje

(poljana, drveće, klasje, brda) – predstavlja snažan doprinos filmskom pravcu "komunizma dugog kadra i pokretne kamere." Najistaknutiji istorijski predstavnik ove orijentacije svakako je (danas, na žalost, poluzaboravljeni) mađarski reditelj Mikloš Jančo. Didaktično intonirana pejzažna koreografija koju Maksimović razvija, evocira Jančove kadar-sekvence u *Crvenom psalmu* (1972) i *Elektri* (1974). Kod oba autora/ice, reč je o politici filmske forme zasnovanoj na *naglašeno autonomnom pokretu* kamere koji sliku krajolika s ljudskom figurom *retorički sjedinjuje* s izgovorenom revolucionarnom porukom u jedinstvenu *kino-poemu*. Kod Janča je, međutim, najčešće reč o ritualizovanim "masovkama" u kojima pojedinci funkcionišu kao predvodnici već razbuktag revolucionarnog pokreta. U *Domovinama*, pak, Lenka je sama u kadru. U vremenu kojim vladaju reakcionarne ideologije, ona otelovljuje kako sećanje na revolucionarnu istoriju, tako i potencijal za njen nastavak. Takodje, mada su kod Janča nosioci revolucije često žene, kroz njegove filmove se uporno provlači i jedan duboko ukorenjeni patrijarhalizam. U filmu Jelene Maksimović, reč je o otvoreno feminističkom – tačnije, eko-feminističkom – stavu.¹

Poput snažnog motora, dijalektika prožima čitavu finalnu sekvencu *Domovina*. Forma i sadržaj, istorija i priroda, budućnost i prošlost, stvarno i moguće – sve figurira u jednom jedinom dugotrajnom kadru, strukturnom okviru/nosiocu ideja o klasnoj i rodnoj ravnopravnosti. To je kadar koji teče u permanentnom prezentu i funkcioniše, istovremeno, i kao poligon i kao pokretač napretka. Tokom čitavog filma, Lenka strpljivo gleda i sluša ljude s kojima se susreće, učeći ne samo o vlastitoj, već i o društveno-političkoj istoriji. Ona dugo i intenzivno kontemplira stvarnost, jasno dijagnostizira svet i potrebu za promenom i, na kraju, izrasta u subjekt

¹ Ovde se kao neminovna nameće i intertekstualna paralela sa filmom *Zagonetke sfinge* (Laura Mulvey i Peter Wollen, 1977), u kome je

autonomno, kružno kretanje kamere takodje direktno u funkciji feminističke politike slike.

praxis-a. Suština završne kadar-sekvence je da precizno sažima čitavu putanju Lenkinog političkog osvešćenja, *kompletiranog* odlukom da se i sama uključi u bitku za emancipaciju.



Vizuelno, Maksimović ovo dočarava Lenkinim pomakom iz pozicije aktivnog posmatrača (na početku sekvence ona, poput filmske publike, sedi i gleda prirodu/pejzaž/“ekran” pred sobom), ka poziciji subjekta koji nastoji da se i neposredno politički ostvari. Dok odlučno hoda prema gledaocu, Lenka direktno u kameru recituje stihove:

“One - i ja - se samo smeškamo

Sladak je to smešak osvete i poetske pravde

Pravde koja dolazi predvodjena ženama iz šume

A iza njih – ostale mase

Gladnih, tužnih, obespravljenih, pocepanih

I zato neka sada nepravde sveta drhte: poetska pravda peva!”

S onu stranu kamere, Lenku čeka borba.

2.

Lov na veprove

Novi manifest feminističke naracije ispisala je Bojana Babić filmom *Divljač* (2020).

Forma ovog kratkog filma je klasična – linearna struktura priče, kontinuirana montaža, ekonomična i analitička režija...

Poruka je, međutim, militantna.

Tri žene odlaze u lov na divljeg vepra. Ulov je neočekivano bogat, no radi se o posebnom soju vepra: muškarcima!



Finalni bilans lova dat je u poslednjem kadru filma, duhovito umetnutom u odjavnu špicu:



Naše junakinje nalovile su pravu *hrpu divljači!*

Tokom samog filma, svedoci smo odstrela svega trojice tipova. Svaki od njih završi na gomili, u lovačkoj osmatračnici. I dok hrpa “veprova” polako raste, gledaoci postaju svesni:

Prvog muškarca su odstrelile greškom (u lovu)

Drugog su odstrelile iz nužde (da ih ne bi raskrinkao)

A trećeg...

Trećeg (i ostale) su odstrelile iz čiste slasti!

Žanr: laka komedija